

Sygn. akt III AUa 664/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 kwietnia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Jacek Zajązkowski

Sędziowie: SSA Mirosław Godlewski

SSA Anna Szczepaniak-Cicha (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Patrycja Stasiak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 21 marca 2017 r. w Ł.

sprawy **P. W.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddziałowi w Ł.**

o uchylenie decyzji o zawieszeniu wypłaty emerytury

na skutek apelacji P. W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 18 lutego 2016 r. sygn. akt VIII U 467/15

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 664/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 29 grudnia 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w Ł., realizując złożony przez S. W. wniosek z dnia 20 grudnia 2012 r. oraz wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 24 września 2014 r., odmówił P. W. wypłaty emerytury po S. W. za okres od 1 października 2011 r. do 30 września 2012 r., kiedy to wypłata świadczenia była zawieszona.

W odwołaniu od tej decyzji z dnia 5 lutego 2015 r. P. W., zastąpiony profesjonalnie, wniósł o jej zmianę przez ustalenie, że przysługuje mu prawo do wypłaty zawieszzonego, niezrealizowanego przez S. W. świadczenia emerytalnego oraz o zasądzenie od organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Organ rentowy domagał się oddalenia odwołania.

Sąd Okręgowy z Ł. wyrokiem z dnia 18 lutego 2016 r. oddalił odwołanie P. W..

Sąd Okręgowy w Łodzi ustalił, że odwołujący się P. W. był mężem zmarłej w dniu 19 stycznia 2013 r. S. W..

Decyzją z dnia 11 lutego 2010 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznał S. W. prawo do emerytury od dnia 1 stycznia 2010 r. Następnie decyzją z dnia 10 października 2011 r. ZUS od dnia 1 października 2011 r. wstrzymał wypłatę świadczenia emerytalnego na rzecz S. W. z uwagi na kontynuację zatrudnienia u pracodawcy, na rzecz którego praca

była wykonywana bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury - zgodnie z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W dniu 31 października 2012 r. w organie rentowym złożone zostało świadectwo pracy, potwierdzające ustanie zatrudnienia S. W. z dniem 30 października 2012 r., wskutek czego decyzją z dnia 22 listopada 2012 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych podjął wypłatę świadczenia emerytalnego S. W. od dnia 1 października 2012 r.

W dniu 20 grudnia 2012 r. S. W. złożyła skargę o wznowienie postępowania w zakresie zawieszonych świadczeń emerytalnych, wnosząc o wypłatę emerytury od dnia 1 listopada 2011 r. wraz z odsetkami. W trakcie postępowania wywołanego tym wnioskiem S. W. zmarła. Postępowanie o wznowienie postępowania zostało umorzone.

W dniu 4 marca 2014 r. P. W. złożył w organie rentowym wniosek o wypłatę niezrealizowanego świadczenia po S. W.. Decyzją z dnia 14 marca 2014 r. organ rentowy odmówił wypłaty niezrealizowanego świadczenia, tj. emerytury zawieszanej w okresie od 1 października 2011 r. do 30 września 2012 r. - na podstawie ustawy z dnia 13 grudnia 2013 r. o ustaleniu i wypłacie emerytur, do których prawo uległo zawieszeniu w okresie od dnia 1 października 2011 r. do dnia 21 listopada 2012 r., a to z uwagi na fakt, że S. W. zmarła przed dniem wejścia w życie tej ustawy, a więc nie został złożony przez ubezpieczoną wniosek o wypłatę wyrównania na podstawie ustawy. Prawomocnym wyrokiem z dnia 24 września 2014 r., VIII U 1636/14, Sąd Okręgowy w Łodzi oddalił odwołanie P. W. od decyzji z dnia 14 marca 2014 r. oraz przekazał organowi rentowemu do rozpatrzenia skargę o wznowienie postępowania zakończonego decyzją o zawieszeniu wypłaty świadczenia, jako wniosek ubezpieczony z dnia 20 grudnia 2012 r.

W dniu 29 grudnia 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w Ł. wydał sporną decyzję. W uzasadnieniu organ rentowy podniósł, że w dniu 20 grudnia 2012 r. żona P. W. S. W. złożyła skargę o wznowienie postępowania wnosząc o wypłatę zawieszanej emerytury od 1 października 2011 r. wraz z należnymi odsetkami. Pismem z dnia 7 stycznia 2013 r. S. W. została poinformowana, że wypłata świadczenia została wznowiona z dniem 1 października 2012 r., zgodnie z wnioskiem z dnia 22 listopada 2012 r., natomiast realizacja wniosku z dnia 20 grudnia 2012 r. w pozostałej części mogłaby nastąpić po opublikowaniu uzasadnienia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. Wniosek powyższy nie został zrealizowany i postępowanie podlegało umorzeniu z uwagi na zgon S. W. w dniu 19 stycznia 2013 r. Ponadto ZUS wskazał, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. nie ma zastosowania do przypadającego przed dniem 22 listopada 2012 r. okresu zawieszenia emerytur na podstawie przepisu art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił z uwzględnieniem dowodów z dokumentów zawartych w aktach organu rentowego oraz aktach sprawy sygn. VIII U 1636/14 Sądu Okręgowego w Łodzi. W ustalonej podstawie faktycznej Sąd Okręgowy zważył, że odwołanie P. W. nie jest zasadne.

Stosownie do art. 136 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia określone ustawą, świadczenia należne jej do dnia śmierci wypłaca się małżonkowi, dzieciom, z którymi prowadziła wspólne gospodarstwo domowe, a w razie ich braku - małżonkowi i dzieciom, z którymi osoba ta nie prowadziła wspólnego gospodarstwa domowego, a w razie ich braku - innym członkom rodziny uprawnionym do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała ta osoba. Osoby wymienione w ust. 1 mają prawo do udziału w dalszym prowadzeniu postępowania o świadczenia, nieukończonego wskutek śmierci osoby, która o te świadczenia wystąpiła (ust. 2). Roszczenia o wypłatę świadczeń, o których mowa w ust. 1, wygasają po upływie 12 miesięcy od dnia śmierci osoby, której świadczenia przysługiwały, chyba że przed upływem tego okresu zgłoszony zostanie wniosek o dalsze prowadzenie postępowania (ust. 3). Zgodnie z art. 136 ust. 1 tej ustawy, organ rentowy wypłaca niezrealizowane świadczenie emerytalne jednej z osób wymienionych w tym przepisie, pod warunkiem, że zmarły jeszcze za życia wystąpił o to świadczenie. Sąd podkreślił, że niezrealizowane świadczenie emerytalne lub rentowe w rozumieniu art. 136 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS to takie świadczenie, do którego prawo ma powstać wskutek toczącego się postępowania. W judykaturze

przyjmuje się, że przepis ten obejmuje również świadczenia niewypłacone z ustalonego wcześniej prawa do tego świadczenia. Warunkiem jest jednak, aby osoba wystąpiła o nie jeszcze za życia i świadczenie nie zostało jej przyznane lub wypłacone, niezależnie od przyczyn opóźnienia w wypłacie świadczenia. A contrario, świadczenie zrealizowane to takie świadczenie, które dotarło do rąk osoby uprawnionej albo zostało przekazane na konto bankowe wskazane przez uprawnionego.

Sąd przypomniał, że w dniu 20 grudnia 2012 r. S. W. złożyła skargę o wznowienie postępowania w przedmiocie wypłaty emerytury od 1 listopada 2011 r. wraz z odsetkami. W dniu 19 stycznia 2013 r. S. W. zmarła, a jej mąż P. W. nie zgłosił się o wypłatę świadczenia niezrealizowanego, po umorzeniu postępowania w przedmiocie skargi o wznowienie postępowania. Dopiero w dniu 4 marca 2014 r. P. W. złożył w organie rentowym wniosek o wypłatę niezrealizowanego świadczenia po S. W.. W takiej sytuacji ZUS powinien rozważyć wszelkie podstawy prawne żądania, czego nie uczynił. Decyzją z dnia 14 marca 2014 r. odmówił wypłaty świadczenia niezrealizowanego nie rozważając podstaw z art. 136 ustawy o emeryturach i rentach, wziął pod uwagę tylko przepisy ustawy z dnia 13 grudnia 2013 r. Na rozprawie pełnomocnik wnioskodawcy wskazał, że skarga przekazana przez Sąd Okręgowy do rozpoznania organowi rentowemu w sprawie VIII U 1636/14 dotyczy wznowienia postępowania w sprawie zainicjowanej przez S. W. w dniu 20 grudnia 2012 r.

Sąd Okręgowy zważył, iż materialnoprawnej podstawy żądania wnioskodawcy nie może stanowić przepis art. 922 k.c., gdyż świadczenia emerytalne nie są dziedziczne. Nie jest więc możliwe wstąpienie następców prawnych do postępowania ze skargi o wznowienie postępowania umorzonego wskutek śmierci wnioskodawczyni. Gdyby przyjąć dopuszczalność takiej sytuacji, to doszłoby do konfliktu pomiędzy art. 136 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i art. 922 k.c. Przepis art. 136 ustawy emerytalnej wprowadza swoisty porządek dochodzenia przez grupę osób określonych w tym przepisie (niekoniernie spadkobierców) świadczeń niezrealizowanych od organu rentowego, a nie z masy spadkowej. Przepis art. 136 ustawy o emeryturach i rentach z FUS stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 922 k.c., regulacja ta dotyczy świadczeń z ustawy o emeryturach i rentach z FUS i wyłącza możliwość spadkobrania przez następców prawnych świadczeń niewypłaconych za życia osoby ubezpieczonej. Prawo do świadczeń z ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie można dziedziczyć, gdyż stanowią one prawa osobiste ubezpieczonego. W judykaturze ugruntowany jest pogląd, że do spadku nie należą prawa do świadczeń powtarzających się z ubezpieczeń społecznych i zabezpieczenia emerytalnego, zatem emerytury i renty jako prawa zmarłego ściśle związane z jego osobą nie są przedmiotem dziedziczenia (por. wyrok TK z 12 listopada 2001 r., P 2/01, OTK 2001 nr 8, poz. 249, uchwały składu 7 sędziów SN z 26 lutego 1965 r., III PO 22/64, OSNP 1965 nr 7-8, poz. 7 i z 9 grudnia 1968 r., III PZP 59/68, OSNP 1969 nr 4, poz. 84).

Zatem roszczenia o emerytury i renty z FUS mogą być dochodzone jedynie według regulacji wyjątkowej z art. 136 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Do tego przepisu odsyła również art. 10 pkt 1 ustawy z dnia 13 grudnia 2013 r. o ustaleniu i wypłacie emerytur, do których prawo uległo zawieszeniu w okresie od dnia 1 października 2011 r. do dnia 21 listopada 2012 r. Przepis ten ustala szczególne następstwo prawne po osobie, która zgłosiła wniosek o świadczenie określone ustawą, wskazując krąg osób uprawnionych do udziału w postępowaniu o świadczenie należne do dnia śmierci tej osoby. Sąd pierwszej instancji oceniając stosunek obu aktów normatywnych stwierdził, że na podstawie ustawy z dnia 13 grudnia 2013 r. wystąpić o niezrealizowane świadczenia mogą osoby określone w art. 136 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w sytuacji, gdy ubezpieczony zmarł pod rządami tej ustawy epizodycznej. Ponieważ okres obowiązywania tej ustawy jest bardzo ograniczony czasowo, toteż w pozostałych przypadkach stosować należy bezpośrednio art. 136 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. P. W. jako mąż zmarłej spełnił warunki ustawowe z art. 136 ustawy emerytalnej, nie zachował jednak 12. miesięcznego terminu określonego w art. 136 ust. 3 ustawy, na skutek czego jego roszczenie wygasło. Przed upływem 12. miesięcy od śmierci S. W. jej mąż P. W. nie złożył stosownego wniosku w myśl art. 136 ust. 3 ustawy emerytalnej. P. W. nie wstąpił w miejsce zmarłej ubezpieczonej S. W., ZUS umorzył postępowanie w przedmiocie wznowienia postępowania o wypłatę emerytury wraz z odsetkami od dnia 1 listopada 2011 r., a Sąd Okręgowy w Łodzi w sprawie VIII U 1636/14 oddalił odwołanie w zakresie decyzji z dnia 14 marca 2014 r. Wniosek o wypłatę niezrealizowanego świadczenia P. W. złożył dopiero w dniu 4 marca 2014 r., podczas gdy prekluzyjny roczny termin upłynął w dniu 19 stycznia 2014 r.

Sąd Okręgowy stwierdził dodatkowo, że nie jest możliwe uwzględnienie roszczenia P. W. na podstawie art. 5 k.c. gdyż w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie jest prawnie dopuszczalne stosowanie klauzul generalnych, którymi są zasady współżycia społecznego, nadto przepis ten nie może stanowić samodzielnej podstawy dochodzenia roszczenia. Sąd pierwszej instancji wskazał przy tym, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych odwołania rozpatrywane są merytorycznie, a więc sąd bada, czy decyzja organu rentowego jest prawidłowa, czy też nie, natomiast nie podlega kontroli sądowej przebieg postępowania przed organem rentowym do chwili wydania decyzji, chyba że organ rentowy dopuścił się tak rażących naruszeń, że wydanej decyzji nie można przypisać cech aktu administracyjnego. Mając na względzie wskazane okoliczności Sąd Okręgowy w Łodzi, w oparciu o treść art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., oddalił odwołanie P. W. uznając, że zaskarżona decyzja jest prawidłowa.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł P. W.. Zaskarżył orzeczenie w całości wnosząc o jego zmianę i przyznanie wnioskodawcy prawa do wypłaty emerytury, przysługującej S. W. w okresie od 1 października 2011 r. do 30 września 2012 r. na podstawie ustawy z dnia 13 grudnia 2013 r. o ustaleniu i wypłacie emerytur, do których prawo uległo zawieszeniu w okresie od dnia 1 października 2011 r. do dnia 21 listopada 2012 r., ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Apelujący podniósł zarzut naruszenia art. 136 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wskutek przyjęcia przez Sąd, że przepis ten znajduje zastosowanie w niniejszej sprawie, w sytuacji, gdy ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, że nie zachodzą przesłanki do zastosowania tego przepisu ze względu na fakt, iż S. W. posiadała ustalone prawo do emerytury, a przepis ten dotyczy sytuacji, w której osoby w nim wymienione mogą wystąpić z roszczeniem do ZUS, kiedy zmarły nie miał ustalonego prawa i nie pobierał jeszcze świadczenia, lecz przed śmiercią wystąpił z wnioskiem o emeryturę lub rentę. Zarzucił także naruszenie art. 145a k.p.a. w związku z art. 36 § 4 k.p.a. przez uznanie przez Sąd, że przepisy te nie mają zastosowania w sprawie, bowiem świadczenia emerytalne nie podlegają dziedziczeniu w sytuacji, gdy wniosek S. W. z dnia 20 grudnia 2012 r. dotyczył wznowienia postępowania w trybie art. 145a k.p.a. i zmierzał do uzyskania prawa majątkowego, a zatem jej śmierć w toku tego postępowania oznaczała wstąpienie w jej miejsce następców prawnych z mocy art. 36 § 4 k.p.a.

Sąd Apelacyjny w Łodzi zważył, co następuje:

Apelacja P. W. nie jest zasadna.

Przepis art. 136 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2016, poz. 887 ze zm.) reguluje sytuację osób bliskich zmarłego, którym przysługuje prawo zgłoszenia roszczenia o wypłatę świadczenia należnego do dnia śmierci ubezpieczonego. Do wypłaty świadczenia uprawnione są trzy kategorie osób: 1/ małżonek i dzieci, z którymi osoba zmarła prowadziła wspólne gospodarstwo domowe, 2/ małżonek i dzieci, z którymi osoba zmarła nie prowadziła wspólnego gospodarstwa domowego, 3/ inni członkowie rodziny uprawnieni do renty rodzinnej lub na których utrzymaniu pozostawała osoba zmarła. Zawarta w ustawie o emeryturach i rentach z FUS instytucja następstwa prawnego nie jest instytucją nową. Podobne uregulowanie zawierała w art. 104 ustawa z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), w art. 79 ustawa z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 3, poz. 6 ze zm.) oraz w art. 22 jeszcze wcześniejszy dekret o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin z dnia 25 czerwca 1954 r. (t.j. Dz.U z 1958 r., Nr 23, poz. 97 ze zm.). Przepisy te w niewielkim zakresie różnią się semantycznie. W obecnym brzmieniu art. 136 stanowi, że w razie śmierci osoby, która zgłosiła wniosek o świadczenia określone ustawą, świadczenia należne jej do dnia śmierci wypłaca się określonym w tym przepisie bliskim, przy czym osoby wymienione mają prawo do udziału w dalszym prowadzeniu postępowania o świadczenia, nieukończonego wskutek śmierci osoby, która o te świadczenia wystąpiła, jednakże roszczenia o wypłatę świadczeń, o których mowa w ust. 1, wygasają po upływie 12 miesięcy od dnia śmierci

osoby, której świadczenia przysługiwały, chyba że przed upływem tego okresu zgłoszony zostanie wniosek o dalsze prowadzenie postępowania.

Judykatura już w stanie prawnym określonym dekretem z dnia 25 czerwca 1954 r. zajmowała się wykładnią pojęcia „postępowania wszczętego na wniosek ubezpieczonego i nieukończonego wskutek jego śmierci”, poszukując odpowiedzi na pytanie, czy chodzi o każdą formę niezrealizowanego świadczenia czy tylko o te świadczenia, co do których postępowanie nie zostało prawomocnie zakończone z powodu zgonu. Szeroko w tym przedmiocie wypowiedział się Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów (zasada prawna) z dnia 26 lutego 1965 r., III PO 22/64. Brzmienie art. 22 dekretu z dnia 25 czerwca 1954 r. nie różni się zasadniczo od art. 136 ustawy emerytalnej, zatem tezy uchwały pozostają aktualne. Sąd Najwyższy uznał, że w ustawowym ujęciu przez „osoby, które złożyły wniosek o świadczenie” należy rozumieć zarówno tych uprawnionych, co do których nie zostało jeszcze wydane prawomocne orzeczenie ustalające prawo do renty lub emerytury, jak i tych, co do których takie decyzje już zapadły. Prawodawca nie przypisał faktowi wydania prawomocnej decyzji lub wyroku sądu ubezpieczeń społecznych, dotyczących danego świadczenia, takiego znaczenia, że przyznane świadczenia przekształcają się w wierzytelność o charakterze cywilnoprawnym, która wchodzi do spadku i której można dochodzić w drodze procesu cywilnego (OSNCP 1965 nr 7-8, poz. 107). Taki kierunek wykładni znalazł potwierdzenie również w uchwale powiększonego składu Sądu Najwyższego (zasada prawna) z dnia 19 grudnia 1968 r., III PZP 59/68 (OSNP 1969 nr 4, poz. 84). Obu tym uchwałom nadano moc zasad prawnych. W motywach uchwały z dnia 9 maja 2013 r., II UZP 3/13 (OSNP 2013 nr 19-20, poz. 229) Sąd Najwyższy, akceptując zapatrywania wyrażone w dwóch przywołanych wyżej judykatach, podkreślił, że uchwałom tym nadano moc zasad prawnych, stąd ich znaczenie nie powinno być pomijane nie tylko ze względu na regułę kontynuacji orzecznictwa, wynikającą z utrzymania w mocy zasad prawnych wydanych pod rządami poprzednio obowiązujących ustaw o Sądzie Najwyższym (vide wyrok Sądu Najwyższego z 10 sierpnia 2007 r., III UK 23/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 298 i powołane tam orzecznictwo), ale przede wszystkim z tego względu, że trudno o zasadne argumenty, które prowadziłyby do odstąpienia od dotychczasowej wykładni. Sąd Apelacyjny stanowisko to podziela.

Na uwagę zasługuje także analiza dokonana przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 13 stycznia 2015 r., II UK 144/14. W orzeczeniu tym Sąd Najwyższy wywiódł, że z mocy art. 101 pkt 2 ustawy emerytalnej, z dniem śmierci świadczeniobiorcy ustaje jego prawo do emerytury lub renty. Prawo do dalszych świadczeń nie przechodzi na inne osoby. Regulacja ta koresponduje z przepisem art. 922 § 2 k.c., zgodnie z którym nie wchodzi w skład spadku prawa i obowiązki zmarłego ściśle związane z jego osobą. Świadczenia przysługujące uprawnionemu i niezrealizowane do dnia jego śmierci, w myśl art. 922 § 2 k.c., są wyłączone ze spadku, jako przechodzące na oznaczone osoby niezależnie od tego czy są spadkobiercami. Przepis art. 136 ustawy emerytalnej ustanawia odrębne od dziedziczenia następstwo prawne w tym zakresie. Sąd Najwyższy stwierdził przy tym, że ustawodawca mógł inaczej sformułować treść art. 136 ustawy i w poszczególnych jednostkach redakcyjnych przepisu uregulować odrębnie kwestię następstwa prawnego w zakresie niezrealizowanych do dnia śmierci uprawnionego świadczeń wobec zmarłych emerytów i rencistów oraz odrębnie wobec osób dopiero ubiegających się o emeryturę lub rentę. Nadał jednak hipotezie normy ust. 1 tego artykułu szeroki zakres, obejmując ją wszystkie przypadki braku realizacji świadczenia w okresie między złożeniem wniosku o emeryturę lub rentę a śmiercią uprawnionego, czyli zarówno te, gdy wnioskodawca zmarł w trakcie postępowania o przyznanie świadczenia, jak i te, gdy nastąpił zgon osoby mającej już ustalone prawo do emerytury bądź renty decyzją organu rentowego lub wyrokiem sądowym. „Właśnie z uwagi na takie szerokie ujęcie sytuacji podpadających pod hipotezę omawianej normy prawnej, w kręgu osób predestynowanych do niezrealizowanego świadczenia wymieniono nie tylko te, dla których emeryt lub rencista był - z racji posiadania stałego źródła utrzymania - żywicielem, ale także te, na których utrzymaniu pozostawał potencjalny emeryt (rencista), dopiero wnioskujący o przyznanie świadczenia. Zdarzenie, jakim jest wydanie przez organ rentowy deklaratywnej decyzji przyznającej ubezpieczonemu prawo do emerytury lub renty, nie jest zatem w ogóle wymienione w hipotezie komentowanej normy prawnej i nie przesądza o wystąpieniu wynikającego z dyspozycji tej normy skutku, jakim jest następstwo prawne po zmarłym świadczeniobiorcy w zakresie wypłaty niezrealizowanego świadczenia. Fakt, że śmierć ubezpieczonego nastąpiła w trakcie postępowania o przyznanie prawa do emerytury lub renty ma jednak swoje dalsze konsekwencje normatywne w postaci regulacji ust. 2 i 3 art. 136 ustawy. Jest wszak oczywiste, że

następcy prawni zmarłego powinni mieć zapewnioną możliwość wstąpienia do zainicjowanego przez ubezpieczonego postępowania emerytalnego (rentowego), toczącego się przed organem rentowym lub sądem. Zgłoszenie zaś wniosku o kontynuowanie nieukończzonego do dnia śmierci uprawnionego postępowania zrównane jest - w kwestii zachowania rocznego terminu do wygaśnięcia roszczenia - z wystąpieniem z żądaniem wypłaty niezrealizowanego świadczenia. Hipotezą normy art. 136 ust. 1 ustawy objęte są sytuacje niezrealizowania świadczenia przysługującego zarówno osobie uprawnionej dopiero ubiegającej się o emeryturę lub rentę jak i osobie mającej już ustalone prawo do świadczenia” (OSNP 2015 nr 9, poz. 119).

Podzielając w całości ów pogląd prawny nie sposób uznać za uzasadniony główny zarzut apelacji - obraży art. 136 ustawy emerytalnej przez to, że przepis ten dotyczy tylko sytuacji, w której zmarły nie miał jeszcze prawa i nie pobierał świadczenia, lecz przez śmiercią wystąpił o emeryturę lub rentę. Wbrew twierdzeniom apelującego, przepis ten dotyczy bowiem zarówno sytuacji nieotrzymania świadczenia przez osobę dopiero ubiegającą się o emeryturę lub rentę, jak i przez osobę, która miała już ustalone prawo do świadczenia a nie zrealizowała swego prawa, np. z powodu zawieszenia lub wstrzymania wypłaty świadczenia. Ta druga sytuacja wystąpiła w rozpatrywanym przypadku.

S. W. nabyła prawo do emerytury od dnia 1 stycznia 2010 r. i świadczenie pobierała do dnia 30 września 2011 r., kiedy to prawo do emerytury zostało zawieszono, gdyż ubezpieczona kontynuowała zatrudnienie. ZUS podjął wypłatę świadczenia od 1 października 2012 r., w związku z rozwiązaniem stosunku pracy. Emerytura nie była więc wypłacana przez rok. Zawieszenie wypłaty emerytury nastąpiło ostateczną decyzją z dnia 10 października 2011 r. W dniu 20 grudnia 2012 r. S. W. wystąpiła o wznowienie postępowania zakończonego tą decyzją i wypłatę emerytury za cały okres zawieszenia, a to w związku z treścią wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., K 2/12 (OTK-A 2012 nr 10, poz. 121). Z wyroku tego wynika, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą, jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury, nie ma zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. W stosunku do tych osób przepis art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych ustaw (Dz.U. Nr 257, poz. 1726) w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, utracił moc z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw, czyli z dniem 22 listopada 2012 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 1285).

Wniosek S. W. z dnia 20 grudnia 2012 r. stanowił w istocie przewidzianą w art. 145a k.p.a. skargę o wznowienie postępowania administracyjnego zakończonego ostateczną decyzją i uchylenie decyzji w przedmiocie zawieszenia wypłaty emerytury. Przepis ten przewiduje możliwość wznowienia postępowania w przypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego została wydana decyzja. S. W. po złożeniu skargi zmarła. Myli się jednak apelujący twierdząc, że w tej sytuacji miał on prawo wstąpić do postępowania administracyjnego na podstawie art. 30 § 4 k.p.a. (zapewne wskutek omyłki pisarskiej w zarzucie przywołano art. 36 § 4 k.p.a.). Przepis ten stanowi, iż w sprawach dotyczących praw zbywalnych lub dziedzicznych w razie zbycia prawa lub śmierci strony w toku postępowania na miejsce dotychczasowej strony wstępują jej następcy prawni.

Zważyć bowiem trzeba, że skarga dotyczyła decyzji ostatecznej wydanej w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych, a w tych sprawach obowiązuje zasada posiłkowego stosowania k.p.a. (art. 180 k.p.a., art. 124 ustawy emerytalnej, art. 123 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych - t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 963 ze zm.), w myśl której organy właściwe w tych sprawach stosują przepisy k.p.a. w tym zakresie, w jakim dane kwestie nie są uregulowane przepisami proceduralnymi zawartymi w aktach prawnych stanowiących o przyznawaniu i dochodzeniu świadczeń z ubezpieczenia społecznego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 września 1999 r., II UKN 109/99, OSNP 2000 nr 24, poz. 903). Przepis art. 136 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ma charakter materialno-procesowy. Stanowi o odrębnym od dziedziczenia (922 k.c.) następstwie prawnym oraz przewiduje własny krąg osób uprawnionych do udziału w postępowaniu, jak i termin do złożenia wniosku. Nie ma jurydycznych podstaw do różnicowania sytuacji następcy prawnego osoby zmarłej w kontekście rodzaju wniosku o świadczenie, który osoba ta złożyła, gdyż przepis ten znajduje zastosowanie niezależnie od tego, czy postępowanie przed organem rentowym o emeryturę lub rentę zainicjowane zostało pierwotnym wnioskiem ubezpieczonego, kolejnym wnioskiem w przedmiocie prawa lub wysokości (art. 114 ustawy emerytalnej), czy też skargą o wznowienie postępowania

administracyjnego (art. 145a k.p.a.). Trafnie Sąd Okręgowy wskazał, że 12. miesięczny termin do złożenia wniosku o niezrealizowane świadczenie ma charakter materialny, nie może być przedłużony ani przywrócony, a jego upływ powoduje wygaśnięcie uprawnienia do uzyskania niezrealizowanego świadczenia. Przypomnieć też się godzi, że przepis art. 136 ust. 3 ustawy emerytalnej został przez Trybunał Konstytucyjny uznany za zgodny z art. 32 ust. 1 i nie został uznany za niezgodny z art. 47 Konstytucji RP (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 listopada 2011 r., P 2/01, OTK 2001 nr 8, poz. 249).

S. W. zmarła w dniu 19 stycznia 2013 r., a zatem termin prekluzyjny z art. 136 ust. 3 ustawy emerytalnej upłynął w dniu 19 stycznia 2014 r. Niespornie P. W. złożył wniosek o niezrealizowane świadczenie w dniu 4 marca 2014 r. W tych okolicznościach faktycznych odmowę przyznania mu emerytury po S. W. słusznie Sąd Okręgowy uznał za prawidłową, gdyż roszczenie męża wnioskodawczyni o niezrealizowane świadczenie wygasło.

Nie dopatrując się, z powyższych względów, zasadności zaskarżenia Sąd drugiej instancji apelację P. W. oddalił na podstawie art. 385 k.p.c.